

Свети 26 Зографски преподобномъченици

† 1276 (или 1280) година
Честват се на 10 октомври

Тропар на светите 26 Зографски преподобномъченици

Честно преминали постническо житие в Зографската обител, полче преподобен от двадесет и шест доблестни отци, се принесохте в жертва на Бога с твърдо благочестиво мъдруване в огъня. Затова приехте венец от Господа, въздавайки слава на Увенчаващия ви.

Има възпоменания в дни на мъченици, които са по-показателни, по-знакови за една или друга епоха. Честваните на 10 октомври 26 Зографски преподобномъченици са знакови за нашето време на съглашателства, компромиси и политическа дипломация, прехвърлена в църковното поле. Отстояването на православието срещу западните нововъведения и заблуди показва високия духовен ръст на зографските монаси, които отхвърлят приетата, по политически причини, от императорския двор уния и защитават чистотата на вярата с живота си. Тяхната кончина е най-яркият пример за принципната невъзможност на заличаване на най-същностни различия, противни на Христовото учение – нещо, което в днешно време хора на модерните „вярващи“ е съгласен да пренебрегне. Ето и тяхното житие, както е изложено в „Жития на светиите“ изд. „Св.вмчк Георги Зограф“, 2001, с.287-290.

Добавяме и историческия текст „Мъчение на Зографските монаси“, Стара българска литература т.4, с.283-285 със съответните текстово-критически бележки. Този текст е в основата на днешното житие, поместен е в сборник с други жития от 16 век, произхождащ от Света Гора, но е писан в края на 13 век. Ръкописът му сега е в Москва, ГБЛ, сбирка на Григорович, №1706.

В древните писания се известява, прочее, такава повест: Юда Макавей, воювайки в града на великия цар – в Сион – с иноплеменните, понеже видя много от своите хора умъртвени, претърсвайки прилежно пазвите им, намери кумири; и като показа братолюбието си направи за тях очистителни жертвоприношения и молитви към щедрия и готов за милосърдие Господ(1). Ако, прочее, той така състрадаваше за неверниците, понеже му бяха сънародници, и това бе записано, та да се помни, колко повече подобаваше, щото благочестивите и благолепни монаси сега да се постараят за единоверните и единомислещи, и общожителни, и в една обител пребиваващи, а заедно с това – и добродетелни свои братя и да запишат края на живота им. В добродетел, и ревност на правоверието, и в отречение

от света, и от всички светски неща те завършиха живота си, умирайки от огъня! И като ония трима отроци, които не поискаха да послушат вавилонския цар(2), така и тези, които не искаха да послушат презвестоките и свирепи латини, бидоха изгорени от тях, макар и да не получиха избавление като ония, древните, но за да получат, според апостола, по-доброто(3).

Някога, когато нечестивият и суетнословният оня Матеолог(4) царува над гърците, а разсъждаваше и славеше по латинските вярвания, вдигнаха се латините от Италия и Рим, за да дойдат в Цариград при единомишленика си – споменатия Палеолог. При преминаването те воюваха с намиращите се в Атонската планина, наречена още и Света поради техния свят и добродетелен, и богопредан живот, а освен това – понеже измежду всички други места тя е избрана в жребий на Пресветата и Пречиста Богородица.

Латините воюваха, както се рече, и срещу други обители. Така сетне дойдоха и срещу манастира на светия и славен великомъченик добропобедник Георги, наречен Зографски. И понеже не бяха пуснати в този манастир от монасите, които тогава се намираха там, те влязоха насила и го завладяха на 10-ия ден на месец октомври; тогава беше 6784 година от сътворението на света (1275). И запалиха кулата на цар Асен, и тя изгоря напълно с църквата.; и и заедно с тях изгоряха 193 книги и църковни съдове, и златни епитрахили(5), и многоценни завеси. И всички други църковни утвари, що бяха от благочестиви и приснопаветни царе – сиреч от светия цар Петър, от великия Иван-Асен и от Симеон, - едни бяха взети от нечестивците, други – изгорени. Заедно с тях изгоряха и двадесет и един иноци и четирима миряни. Имената на изгорелите иноци са следните: Тома, Варсунуфий, Кирил, Михей, Симон, Иларион, Яков, Мартимиан, Козма, Йов, Киприан, Сава, втори Яков, Сергей, Мина, Йосиф, Йоаникий, Павел, Антоний, Евтимий, Дометиан. А еклесиархът(6) Партений като виждаше пренасилствената и горчива смърт на братята, както и своята, която приближаваше, хвърли се от кулата долу, но не умря веднага, а изкара тридесет дена и на 8 ноември се пресели и той при Господа във вечния и безкраен живот.

Общият ни враг, доброненавистник и завиздац на нашето спасение, открай време не престава да подбужда царе и князе, и народи срещу живеещите благочестиво. Както подбуди той преди варварите срещу преподобните отци на Лаврата на свети Сава, та ги избиха, а паметта им се чества в църквата на 20 март(7); и после срещу отците в Синай и Раита, избити от „глазатите“(8), така и срещу тези тук доведе безсрамния и жесток народ франки и той извърши зло срещу тях; и за нещата що извърши, за тях е добре ние да говорим, понеже така понесоха смърт, не по-малка от смъртта на мъчениците. Макар и за някои да изглежда дързостно, но както прочее ония умряха за изповеданието, така и тези – за добродетелния и богоугоден живот и още – за вярата си, та да не се приобият към служещите с безквасие(9) латини.

И нека им кажем достойноподобавщо:

„Жертви одушевени, всесъжжения(10) словесни, страстопобедители и венценосци Господни. Вас земята не ще ви скрие, сиреч ние, живеещите върху нея, вярваме, че небето ще ви приеме(11), че ще се отворят за вас райските врати в бъдещия живот и след като сте вътре, ще се наслаждавате на Христос – дървото на живота, а не на това, заради което

изпадна Адам(12). Помолете се , прочее, преподобни наши отци, та и ние, когато си отидем от този многоболезнен свят, да бъдем приютени заедно с вас при водата на покоя, в недрата Авраамови(13), в незалязващата светлина, в зеленината на райската храна, защото вашата ограда е вече недостъпна за вълците(14), а нашата е временна и изисква много пазители поради неведението на бъдещето. Молете се, прочее, да бъде запазено това малко стадо от вълците, що го погубват, сиреч надигащите се ереси и нападащите народи.“

Поминаха се в Господа споменатите наши отци през текущата, както по-горе казахме, 6784 година от сътворението на света на 10-ия ден на месец октомври (1275). Това се написа за спомен та да не бъдат помрачени такива неща в дълбината на забравата, но да се споменават винаги в бъдните поколения. С техните молитви Господ Бог да съхрани нашите благочестиви и православни царе и да покори под нозете им варварските народи и всеки враг и противник и да умири този свят, а нас да укрепи в любовта си, амин!

- (1) 2 Мак.12:39-45
- (2) Става дума за тримата отрока, които отказват да се подчинят на вавилонския владетел Навуходоносор, поради което биват хвърлени в пеиц, но остават живи по чудо. Дан.1-3
- (3) Евр. 11:40; 10:34
- (4) Матееолог – пустослов, суетнослов. Прозвище на император Михаил Палеолог, съставено по аналогия с Палеолог, използвано за подигравка от противниците на унията.
- (5) Епитрахилът е златотъкана одежда във форма на тясна престилка, която се надява на шията на свещеника по време на служба.
- (6) Еклисиарх – иконом на църквата и манастира.
- (7) Става дума за монасите от Йерусалимския манастир „Свети Сава Освещени“, един от най-големите общежителни манастири в околностите на Йерусалим. Те са били нападнати и избити от арабите в 796г.
- (8) Отците от Синай (на Арабския полуостров) и Раита са отишелници мъченици, пострадали за вярата. Според гръцките месецослови монасите от Синай са били нападнати и избивани неколкратно. Тук авторът има предвид едно нападение над Синай през V век. Нападателят са принадлежали към арабийското племе „bleti“, чието наименование гръцките извори асоциират с думата „вълци“ (очи, поглед). При превода на славянски (вероятно на староруски) на Простия пролог името на племето се преосмисля и преводачът употребява формата „глазати“. С това значение тя се възприема и от старобългарските книжовници, когато става дума за събитията на Синай. Раита е място на източния бряг на Червено море на два дни път от Синай. Тамошните монаси са подложени на гонение около 373г. при император Валент. Авторът на житието поставя събитията в обратен ред и споменава първо мъченичеството на йерусалимските монаси, а после – избиването на отците от Раита и Синай.
- (9) Безквасие, т.е. да се употребява при причастие хляб без квас. Така е прието в обряда на Западната църква, докато в обряда на Източната хлябът за причастие се смесва с квас.
- (10) Всесъжжения са старозаветните жертвоприношения, при които се е предписвало принасянето на жертвени животни, които са се изгаряли. По-късно в християнската литература „жертва за всесъжжение“ се употребява символично.
- (11) Пасажът е заемка от похвала за Четиридесет мъченици от Василий Велики.
- (12) Противопоставяне на Дървото на познанието, заради което Адам и Ева са изгонени от рая, т.е. старозаветното дърво и Дървото на живота Христос, т.е. новозаветната благодат.
- (13) Пазвите Авраамови или лоното Авраамово – мястото на праведниците в рая.
- (14) Т.е. за изкушенията и греховете.

Повест

При царуването на византийския император Алексис Вука Мурздуфла, латинците с голяма войска завладели Цариград и много градове и села на Византия.

Дълго време (1204–1261) Византийската империя била под властта на латинците и се намирала в най-плачевно положение. Така било и след изгонването на латинците от Цариград през време на царуването на византийския император Михаил Палеолог (1260–1282). Притеснен отвсякъде, и като виждал усилените приготовления на латинците да нападнат империята, Михаил Палеолог изпратил едно голямо посолство (делегация) в Италия до Римския папа с доверителни собственоръчни писма, в които, между другото, се казвало: „За всичко направено на вас от гордите скити (българите) ние не сме виновни, защото то стана по техния произвол, така че и ние се страхуваме от тях. Като следваме добре Римската църква, ние и по-рано не сме преставали да вярваме, да изповядваме и да мислим както вас. Молим ви, прочее, да се притечете на помощ нам, вашите единомишленици... Ако не побързате да ни помогнете и защитите, нашето име ще се заличи на земята и вие ще бъдете наказани за това от Вседържителя Бога.“

Когато пратениците пристигнаха в Рим, всички западни владетели-католици се въоръжиха и решиха да тръгнат за Цариград, но не на помощ на Михаил Палеолог, своя единомишленик, а за неговото унищожаване. На път за Цариград те се нахвърлиха върху Атонската гора, наречена Света, и започнаха да преследват всички, които обитаваха там. Най-напред те нападناха Лаврата на св. Атанасий и предложиха на монасите там да се съединят с тяхната латинска вяра и да влязат в общение с тях. Монасите, изплашени и не разбирайки добре апостолските слова: „Дайте място на гнева“, чрез един свой отлъчен свещеноинк се съгласиха, съединиха се с тях и по такъв начин спасиха живота си. По-късно тези монаси бяха изобличени и наказани от Бога.

След това латинците отидоха в Иверската (Грузинската) лавра и поискаха от тамошните иноци и те да се съединят с тях. Иноците от този манастир не само не склониха на това, но изобличиха нечестивците и според думите на апостола (Гал. 1:8), ги проклеха за тяхното нововъведение. Беззаконниците, като чува това, разяриха се и като извлякоха всички братя навън от манастира, натовариха старейшините на кораб и заедно с него ги потопиха в морето. Така блажените иноци, за това че не се покориха на беззаконниците, приеха мъченически и изповеднически венец. А по-младите от тях, родом от Иверия (Грузия), бяха откарани в плен в Италия, където, след като им съблекли иноческите дрехи, ги продали на евреите.

От Иверската лавра латинците отидоха във Ватопедския манастир. Тук те намериха само болни и престарели иноци и, когато ги попитаха за другите, те им отговориха: „В долините, изгъсталака се крият, за да запазят вярата си и да не се осквернят с нечестивците“. След като избиха тези свети изповедници, латинците веднага се спуснаха в околността на манастира, и като намериха настоятеля и други монаси, отначало любезно ги увещаваха да станат техни единомишленици, но един от монасите им каза: „По-добре на Христа да угодим, не на антихриста!“, а те им отговориха: „Нима ние не сме на Христа, а сме на антихриста?“. Светецът им отвърна: „Да, защото всеки, който се противи на Христовото Евангелие е антихрист и той именно сега ви помага. Какво общение може да има светлината с тъмнината? Ние никога няма да се присъединим към вас!“ Духоборците, като чува всичко това, запушиха ушите си и не само не се убедиха в истинността на Православната вяра, но простряха беззаконните си ръце върху пазителите на закона и избесиха всички тези иноци на мястото,

където ги намериха. От тогава и до сега това място се нарича Фурковуни, т.е. гората на бесилките.

След това латинците преминаха на другата страна на Света Гора и се доближиха до манастира на св. великомъченик Георги, наричан Зограф. Игуменът на този манастир, преподобни Тома, беше научил преди няколко дни, както за нападението върху Света Гора от страна на нечестивите еретици, така и за злочестините, които щяха да понесат неговите събратя. Той ги насърчаваше, обнадежден от следното чудо. Един добродетелен старец монах живееше на манастирското лозе, което се намира на половин час път на югозапад от манастира. Този старец имаше в килията си икона на Пресвета Богородица, пред която всеки ден кадеше тамян и четеше акатист, наричан от гърците херетизми (от гръцкото *Ηαιρεται* - "Радвай се"). Поради тази причина и днес това място се нарича Херово. И когато богомерзките римляни нападнаха върху Света Гора със злодейски намерения и бяха вече излезли от корабите си, този богоугоден старец, според обичая си, като стоял пред иконата на Просвета Богородица и произнесъл думите: „Радвай се“, чул от светата икона следните думи: „Радвай се и ти, старче, но бягай по-скоро от тук, за да не те сполети нещастие! Иди и кажи на братята в манастира да се затворят, защото богопротивните римляни нападнаха това благословено от мене място и са вече наблизо“. Старецът паднал пред иконата и казал: „Как мога, Владичице, да оставя Тебе, моята Застъпница!“ На това гласът от иконата му отговорил: „Не се грижи за мене, но иди по-скоро!“

Когато старецът тръгнал за манастира, за да каже какво му е заповядала Покровителката на Атон, иконата с една неизповедима сила го изпреварила, дошла в манастира и застанала над манастирските порти. Старецът, като пристигна до портите и видя над тях св. икона, удиви се и на всички разказа за станалото откровение. Иноците, като видяха иконата на св. Богородица и като чуха за това преславно чудо, прославиха Бога и пречистата Му Майка. А игуменът, узнавайки от това, какво нещастие има да постигне манастирските братя, започна да ги съветва да бъдат бодри и да не се страхуват. Той им казваше:

„Отци и братя! Всички водени от Духа Божий са синове Божии, защото вие не приехте духа на робство, та да бъдете в страх, а приехте Духа на осиновение. Ние се наричаме и сме чеда Божии. Ако пък сме чеда, то сме сънаследници на Христа и ако с Него страдаме, с Него ще се прославим. Защото мисля, че страданията на сегашното време не са нищо в сравнение с онази слава, която ще се яви в нас (вж. Рим. 8:14-18). Затова, казвам ви заедно с апостола: – Които сте готови духом и не се боите от мъченията, останете заедно с мен в св. обител, а които се боите – скрийте се с църковните съсъди за малко време, докато премине яростта на еретиците, за да не би от малодушие да изпаднете в хула.“

Тогава някои от тези, които се страхуваха от мъки, се скриха в долините, пещерите и храсталаците. А светият игумен с останалите иноци се затвори в кулата. Това те направиха не от страх, а за да използват останалото им, макар и малко време, за да изобличат беззаконната ерес.

Мъчителите заобиколиха от всички страни манастира и започнаха да викат към монасите, които бяха в кулата: „Отворете ни, господа, отворете!“ А преподобният игумен им отвърна: „Не ви знаем откъде сте!“ Мъчителите продължиха: „Ние сме Христови раби и идваме да обърнем и вас, заблудените, на правия път!“ А светецът пак им отвърна: „Отдалечете се от нас вие, които вършите беззаконие, защото апостолът говори: – Ако дори и ангел от небето започне да ви благовестува не това, което сме ви благовестили, да бъде

проклет! (Гал. 1:8) Какъв друг учител вие търсите? Друг учител търсят само тези, които явно безумствуват. Кажете ни вашето учение и, ако то е от Бога, ние ще се присъединим към вас и ще ви приемем като братя; ако ли пък не е от Бога, то махнете се от нас!“ На това еретиците отговориха: „Ние сме от Бога и в Господа Иисуса Христа вярваме и светото Евангелие проповядваме. Изпратени сме от блаженнейшия Римски папа, който е глава на Църквата, да кажем и на вас, безумните, това, което вие не разбирате, за да се вразумите, да разберете църковните устави и вярно да четете в светия Символ на вярата „Верую во единого Бога Отца Вседержителя...“, че Пресветият Дух изхожда от Отца и Сина, а на проскомидията да принасяте пресен, а не квасен хляб; вашите свещеници да си бръснат брадите и с това да не съгрешават в Божията служба, понеже те са жениси на Църквата. Ако изпълните всичко това, то от Вседържителя ще получите очищение и ние от радост за вашето покаяние ще се умилимовим. Ако ли пък не, то ще ви погубим безжалостно, за да не заемате напразно място на земята.“

След като изрекоха тия и други подобни хули, еретиците очакваха отговор от преподобните. Те им възразиха: „Ние искаме да намерим истината и не обръщаме внимание на вашите съблазни и безумия, защото не се боим от вашите заплахи. Писано е, че трябва да се боим само от Бога, а от човеците няма защо да се страхуваме и затова смело ви казваме: никой не може да въстане срещу нас, ако с нас е Бог, Който е праведен и е възлюбил правдата. Сам нашият Господ Иисус Христос в светото Евангелие казва: Когато дойде Утешителят, Когото ще ви пратя от Отца, Духът на истината, Който изхожда от Отца, Той ще свидетелствува за мене и пак: И Аз ще измоля Отца и ще ви даде друг Утешител, за да бъде с вас во веки Духът на истината. И още: „Това ви казах, бидейки с вас. А Утешителят, Дух Светий, Когото Отец ще изпрати в Мое име, Той ще ви научи на всичко и ще ви напомни всичко, що съм ви говорил.“

Преподобните отци, за доказателство на истината и за да затворят устата на онези, които казват, че Дух Светий изхожда и от Сина, няколко пъти повториха тези свои думи. Освен това, те прибавиха и следните свидетелства: „Ако и това не вярвате, духовборци, то научете се от Господния Предтеча и Кръстителя Йоана, който видя Светия Дух да слиза като гълъб от небето и да пребъдва върху Сина. От това вижте, че Светият Дух само от Отца изхожда. Това учение поддържа нашата Майка, светата вселенска и апостолска Църква и пои всички свои чедра с онова, което изтича не от Едема, а от Божествените уста на Христа, Който казва: „Проповядвайте Евангелието на всяка твар и, който повярва и се кръсти ще се спаси, а който не вярва ще бъде осъден“ и още: „Заради това ви казвам, всеки грях и хула ще се простят на човеците, а хулата против Дух Светий няма да се прости и ако някой каже дума против Сина Човеческий, ще му се прости, но ако каже против Светия Дух няма да му се прости нито в този, нито в бъдещия живот. „Защото всички пророци, апостоли и учители, научени от Светия Дух, са кръщавали, проповядвали и учили хората от разните краища на вселената да признаят четиримата евангелисти: Матей, Марко, Лука и Йоан, а който прибавя пети евангелист, той да бъде проклет. „Който съблазни едного от малките братя, казва Спасителят, е достоен за мъка, а който съблазнява цялата вселена, както правите вие, как ще се оправдае, за да избегне заслуженото наказание? Кой от седемте богоизбрани събори казва, че Светият Дух изхожда от Отца и Сина, или кой от тях е постановил, че трябва да принасяме пресен хляб и да стрижем косите и брадите си, както вие искате? Ти, духоворецо, изпълнен с други седем лукави духове, в кой Христос ни учиш да вярваме? Ти преподаваш не евангелие, а антихристово учение. Пети

евангелист ние не намираме, освен Мохамед Сарацински, предтеча на антихриста, който преди вашата пагубна ерес произведе плевел. А що се отнася до вашите преснохлебни мъртви жертви, то това е юдейски обичай. Но вие ще кажете: Нима Христос, препасан, и с тояга в ръка според Писанието, не яде пасха? Да, ще кажем и ние. Той яде пасха, но я отмени, както направи с обрязването и др. След нея Той, като седна с дванадесетте Си ученици в Сионската горница, установи Своята Пасха. През време на вечерята Той взе хляб, благослови го, раздаде го на учениците си и каза: „Вземете, яжте, това е Моето Тяло... Ето истинското тайнство. Казано е: взе хляб, тоест квасен, а не пресен, както вие противозаконно правите и служите, поддържайки Аполинариевата ерес...“

Тези думи на блажените мъже бяха така неприятни за католиците, както са неприятни камъните, хвърлени с прашка, за вълка. Те се спуснаха и запалиха от всички страни светата обител. А причината за всички тия злочестини беше законопрестъпният и нечестив Палеолог, този нов Навуходоносор.

Преподобните и богоносни наши отци, заобиколени от пламъци в кулата подобно на светите трима отроци, отправиха последната си молитва към Христа Бога.

„Владико Господи Иисусе Христе Боже наш, Единородний Сине и Слове Божий, Който като непорочно агне Си дал Себе Си на заклание за човешкия род! Ти, Господи, Който Си пролял Пречистата Си Кръв за Своята Църква и Си казал, че силите на ада няма да ѝ надвият, запази тази Своя Църква от вълците, които я унищожават. Умножи, Господи, достоянието Си по цялата вселена от единия край на земята до другия. Жребият на Твоята Пречиста Майка запази навеки непреклонен и непреодолим; живущите в него освети, прослави заедно със Себе Си и помилвай; жилищата на своите светии въздигни в Твоя слава и за наш спомен. Приеми тази молитва от нашите уста като благовонно кадило и погледни на нас милостиво, както милостиво Си погледнал на Авраамовата жертва и Иефтаевото всесъжение, понеже Си благ и човеколюбец.“

След свършването на молитвата, от небето се чу глас:

„Радвайте се и се веселете, защото голяма е вашата награда на небесата!“ Като чуа този неочакван глас, мъчителите страшно се уплашиха, но мракът, покриващ духовните им очи не им позволяваше да проумеят станалото, тъй като Дух Светий, Когото те хулеха, не разпръсна този мрак. Така блажените отци предадоха душите си в Божиите ръце. Те загинаха в огъня през 1276 година, а според един гръцки ръкопис, който се намира в Протата, в Иверския и Ватопедския манастир, на 10 октомври 1280 година.

Светите Зографски мъченици са 26, от които 22 монаси и 4 мирски лица, имената на които са неизвестни. Имената на монасите са следните: **Тома, Варсануфий, Кирил, Михей, Симон, Иларион, Иаков, Иов, Киприан, Сава, Иаков, Мартиниан, Козма, Сергей, Мина, Иосиф, Иоаникий, Павел, Антоний, Евтимий, Дометиан и Партений** клисар. Първият от тях, т.е. Тома, беше, както се каза по-горе, игумен и той водеше разговорите с католиците, а последният, т.е. Партений (клисар) беше останал в горящата кула и беше свален на земята жив. Той разказа на завърналите се братя всичко, което беше станало в кулата и, като живя още 30 дни, предаде душата си на Бога на 10 ноември и получи заедно с починалите си събратя мъченически венец.

След като извършиха своето злодеяние, беззаконията латинци с голяма ярост се пръснаха по цялата Света Гора и нито една обител, нито една кула, нито един скит, нито една монашеска килия не можа да се укрие от тях. Те всичко разориха и изгориха, а манастирските

имущества разграбиха. С големи загуби те превзеха най-после и Протата. Голямо кръвопролитие те извършиха и тук, като разориха и изгориха всички жилища. Всепреподобният прот [5] след дълги изтезания, най-накрая бе обесен пред Протата срещу морето, на мястото, наречено Халкос.

Оттук беззаконните латинци преминаха на другата страна на планината, към юг, където монасите от Ксиропотамския манастир с клонки в ръце ги посрещнаха и ги приветстваха със следните думи: „Мир Христов да бъде с вас!“ Латинците им отговориха: „Есть и да будет!“ и веднага след това заедно с монасите влязоха в манастира. Тук те подариха една част от заграбените богатства и се назоваха ктитори на тази обител. Монасите (каква съблазън!) се съединиха с еретиците. Но Бог, през време на молитвата, когато възгласиха: „За нашия архиепископ в Рим и за благочестивия цар“, погледна от небето и разтърси земята. Това място, където стояха недостойните иноци, както и стените на манастира и всички здания се разпаднаха, подобно на Иерихонските стени по времето на Иисус Навин. Само част от една манастирска стена остана наведена за назидание на потомството. Мнозина от латинците загинаха през време на това земетресение, като останаха убити на място. А други, като видяха това знаменателно чудо, със срам и със страх избягаха на корабите си. Някои от тях пък се покаяха и останаха като монаси на Атон. Посрамените от Бога ксиропотамски иноци осъзнаха престъплението си, плакаха горко и като птици без гнезда се скитаха по горите, без да има къде да подслонят глави, понеже техният манастир беше напълно разрушен заради престъпленията им. Заедно с това се прекрати и чудото, което до тогава ставаше в този манастир в чест и слава на св. 40 мъченици. Ето в какво се състоеше това чудо.

След като бе издигнат и украсен съборния храм от приснопамятния и блажен император Роман Лакапин, бе поканен един архиерей да го освети. По време на осветяването, когато архиереят произнесе думите: „Во имя св. 40 мучеников“, стана чудо! При подножието на светия жертвеник израстна едно голямо растение – гъба със стъбла и главички във вид на ябълки, на брой 40, според числото на св. 40 мъченици. Тази гъба израстна и се обви около престола. За това предивно чудо всички прославяха Бога и Неговите св. 40 мъченици. Колкото болни по това време се намираха тук, вкусиха от това растение и оздравяха веднага. Новината за чудото се разпространи по цялата страна. Болните, които след това идваха тук за изцеление, се излекуваха, а които не можеха да дойдат в манастира, изпращаха дарове и получаваха частици от това благодаровано растение, които, след като изяждаха, оздравяваха. Поради многото народ, който идваше тук, растението се свършваше на 9 март, когато Църквата празнува паметта на светите 40 мъченици. Тогава то пак израстваше. Чудото на това благодатно растение надминаваше чудото на Овчата купел. Там се изцеляваше само оня, който пръв влизаше в нея, а растението изцеляваше всички и навсякъде, където някой вкусеше от него. Такова и толкова благо детелно бе това чудо. Но дяволът, врагът на православното християнство, който още от начало ненавижда доброто, като не можеше да търпи и да гледа това чудо, започна да се бори, докато най-сетне се изпълни въжделението му. Той увлече окаяните иноци да се съберат с духовниците на една трапеза. Поради тази причина, от тогава чудото се прекрати.

Така Бог наказва онези, които мразят истината. По този именно начин беззаконията духовници и опресночници (т.е. използващите неквасен хляб, на слав. „опреснок“) се отплатиха на богопротивните иноци за общуването им с тях. Всяка жертва на нечестивите е неприятна на Бога. Ако те мислят, че ще бъдат в числото на избраниците, то Бог им показва

обратното. Така че тези беззаконници нямат основание да се превъзнасят – както тогава те бяха посрамени, така ще бъдат посрамени и при Второто Христово пришествие. А православните, макар и да страдат в този свят, се надяват да получат приготвените от Христа Бога блага, което наистина ще бъде...

Скритите иноци, след заминаването на духоборците, излязоха от своите потайни места и се върнаха в разорените си и опожарени жилища. Горко оплакваха те загиналите си събратя. Цялата Атонска гора, подобно на Рахил, оплакваше чедата си. И кой ли можеше да не плаче, като гледаше всички тези ужаси. Риданието и плачът достигнаха чак до небето, когато монасите заедно с Давида произнасяха думите: „Боже, дойдоха езичниците, друговерците, на мястото, което принадлежи на твоята Пречиста Майка, оскверниха Твоите свети храмове, дадоха трупове на Твоите раби за храна на птиците и зверовете, кръвта им проляха като вода около жилищата им и нямаше кой да ги погребва. Излей гнева Си върху народите, които те хулят и върху държавите, които са отстъпили от православната вяра. Нека скоро да ни посетят Твоите щедрост, защото ние твърде много обедняхме. Помогни ни, Боже, Спасителю наш, заради славата на Твоето име. Господи, избави ни и заради Твоето име очисти нашите грехове, за да не рекат някога иноверните: Къде е техният Бог, и да видят очите ни наказанието им, задето проляха кръвта на Твоите раби. А ние, Твоите раби, ще Те славим, Боже, во веки и ще предаваме от род на род Твоята хвала, преславните изповедания и предания на светите наши отци.“

Беззаконният цар Михаил Палеолог, който имаше намерение да дойде в Света гора и да унищожи тук Православието, не сполучи в това, понеже царуването му скоро се свърши – през време на един поход срещу Иван Душан, сръбски княз, той се разболя и през декември 1282 г. умря в лагера си, близо до гр. Бер, неприсъединен към Западната църква и отлъчен от Източната.

Синът му Андроник Палеолог, който беше при него, поради народното негодувание, не дръзна да погребва баща си с царски почести, а заповяда нощем да го заровят в един близък манастир. Вдовицата на Михаил, Теодора, бе принудена да издаде указ, в който признава истинското изповедание на православната вяра: „Моята царственост пише тя, – мрази и смята за гнусно това дело – унията, което се случи неотдавна в Църквата и цялата я смути... Както Божията Църква осъди патриарх Век за богохулните му догмати, а заедно с него и Мелитиниот и Метохит (негови съмишленици) и ги отлъчи от себе си, така и царствеността ми,... като предпочита пред всичко Божия страх и покорността пред светата Църква, одобрява и възприема това определение и никой не ще ме принуди да върша помени за душата на съпруга и господаря ми.“

Паметта на пострадалите по това време мъченици се празнува заедно със всички светци – светогорски подвижници в първата неделя след неделата на всички светии. Но отделно се празнува паметта на иверските преподобномъченици в Ивер, на ватопедските – във Ватопед. Поради това справедливо и достойно е паметта на нашите преподобномъченици да се празнува и в нашата обител отделно... Това и самите братя от нашата обител чувствуваха и желаеха... И това тяхно желание най-сетне се изпълни, когато по волята Божия, по-скоро от всякакво очакване, нашата обител се превърна от самочинна в общежителна. Именно тогава започна празнуването на достославната памет на тези светци, съобразно тяхното желание, което те бяха изказали в молитвата си към Господа при издъхването им в пламъка:

„Господи, въздигни жилищата на твоите светии за Твоя слава и за наш спомен.“

Небесно знамение

Пиргът или кулата, където пострадали св. преподобномъченици и където останала цяла и невредима чудотворната икона на Божията Майка „Предвзвестителка“ (наричана също "Акатистна") се запазила отчасти до 1873 г. Тъй като тя закривала северното здание на манастира, а освен това поради старост имало опасност да се срути, наложило се тя да бъде разрушена, А за да се запази завинаги споменът за мъченическия подвиг на пострадалите, всички братя от Зографската обител единодушно решили да издигнат на това място паметник. Това и станало още през същата 1873 г. Паметникът трябвало да бъде осветен в деня, когато се празнува паметта на мъчениците. В навечерието, след залез слънце, започнало всеобщо бдение. Нощта била безлунна и на небето едва блещукали звезди. Наоколо царяла тишина. По време на службата, точно в полунощ, когато след първата катизма започнали да четат „Житието и страданието на св. Зографски мъченици“, над църквата неочаквано се появил огнен стълб. Той осветил обителта и цялата околност с такава ярка светлина, че можели да се разпознават и най-дребните предмети. Тоя дивен стълб, след като постоял над храма около три-четири минути, се преместил над паметника, отново спрял за няколко минути, а след това започнал да се издига нагоре и се превърнал в кръг, подобен на венец, който увенчавал отвисоко паметника и мястото, където пострадали св. мъченици. Това необикновено явление продължило около 15 минути. Очевидци на чудото били манастирските братя и много от манастирските гости – пустинници и жители на околните скитове, дошли в Зограф на празника. Виделите това чудо славели Бога, Който прославя Своите светии, на Когото и от нас да бъде чест и слава во веки. Амин!

Молитва към светите Двадесет и шест Зографски преподобномъченици

О, свети Двадесет и шест преподобномъченици, подвизавали се в Зографската обител, претърпели изгаряне с огън за благочестието и влезли в покоя на своя Господ! Към вас прибягваме с вяра и любов! Чуйте милостиво нашите молитви и умолете човеколюбивия Бог да запази своята Света Църква и нашата обител, и всички православни християни от видими и невидими врагове, от всякакви беди, напасти и скърби, постигащи ни внезапно, да ни опази в мир, тишина и покой, да дари изобилие и преуспяване във всяко добро дело, на нас, които празнуваме вашата свята памет!

О, свети угодници Божии! Усърдно прибягваме към вас, не преставайте да ни помагате в твърдото и непоколебимо изповядване на православната вяра и на всички апостолски и светоотечески предания, които вие опазихте неповредени до самия си край, изповядахте православната вяра и положихте душите си за нейната чистота. И сега, получавайки награда от Христа Бога, молете Му се прилежно да не лишава и нас след смъртта ни от Своите небесни блага, които да получим с праведните, славословейки Го с Отца и Светия Дух във вечни векове! Амин.

Източник: <http://sveta-gora-zograph.com>

2022 г.